

КРЕАТИВНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ: НЕСТАНДАРТНІ МЕТОДИ ІНФОРМСПРОТИВУ

Власюк В. І. аспірант кафедри психології,
Уманський державний педагогічний
Університет імені Павла Тичини
<https://orcid.org/0009-0008-1888-973X>

Це друга частина блоку з двох статей під спільною назвою. У попередній частині з підзаголовком «Аналіз психологічних операцій ворога» було розглянуто основні методи таких операцій росії. У даній статті розглядаються можливості боротьби з ними. Особлива увага приділяється креативним методам такої боротьби, оскільки саме це може компенсувати перевагу агресора у можливостях ведення інформаційної війни.

Ключові слова: інформаційна війна; психологічні операції; методи психологічного впливу; психологічний захист; креативні методи протидії психологічній маніпуляції.

*«Потрібна інформація в потрібний час смертельніша за будь-яку зброю»
(слова Мартіна Коннелса, героя серіалу «Westworld»)*

Вступ. На жаль, Україна виявилась не готовою не тільки до повномасштабного вторгнення росії, а й до інформаційної війни з нею. І справа не лише в нерівності сил і можливостей (агресор вливає в інформаційну війну космічні суми і має величезну кількість «опорних точок» для ведення цієї війни – від «russia Today» до проросійських видань по всьому світу і від проплачених політичних діячів до безкоштовних «корисних ідіотів» в різних країнах). Ворог традиційно, ще з часів СРСР веде широку пропагандистську роботу, залучаючи професіоналів, в той час як Україна майже не приділяла цьому серйозної уваги. Назріла необхідність професійного підходу до розробки ефективних методів інформаційної боротьби. Особлива увага при цьому буде приділена нестандартним стратегіям, оскільки саме креативні підходи допоможуть нам отримати інформаційну перевагу над ворогом.

Теоретичне підґрунтя. Відповідно до використовуваних методів та інструментарію, існують кілька різновидів інформаційних воєн. Професор Мартін К. Лібіцькі, консультант Міністерства юстиції США, Агентства передових оборонних дослідницьких проєктів (DARPA) та Федерального бюро розслідувань (Martin C. Libicki, 1995, с. 2), пропонує таку їх сучасну таксономію:

командно-штабна війна [C2W];

війна на основі розвідки [IBW];
радіоелектронна боротьба [РЕБ];
психологічні операції [PSYOPS];
хакерська війна - програмні атаки на інформаційні системи;
інформаційно-економічна війна (ІЕВ) - війна за контроль над торгівлею інформацією;
кібервійна [боротьба у віртуальному просторі].

Метою статті є визначення стратегій ефективної боротьби з психологічними операціями Росії в її інформаційній війні проти України. Особлива увага при цьому приділятиметься нестандартним, креативним методам.

Методи дослідження. Контент-аналіз, систематизація, структурування та узагальнення отриманих результатів.

Результати та обговорення. Розглянемо можливості активної боротьби проти психологічних операцій Росії, проаналізованих у попередній статті. Зі зрозумілих причин у статті, яка буде у відкритому доступі, не можуть бути детально описані конкретні прийоми такої боротьби. Але можна в межах, продиктованих розмірами статті, окреслити найбільш ефективні, з нашої точки зору, напрями й стратегії. Для початку виділимо кілька основних принципів контрінформаційної боротьби, які сприяють її ефективності:

- опора на правду та міжнародне право;

- професіоналізм;
- креативний підхід;
- цільова спрямованість (орієнтація на конкретну цільову групу).

Опора на правду та міжнародне право – могутня зброя української контрінформаційної боротьби, яка зразу ж дає нам величезну перевагу. На цьому твердженні варто зупинитись детальніше, оскільки воно може викликати сумнів. В Мережі можна знайти слова знаменитого письменника-фантаста Роберта Шеклі «Найприкріше, що в інформаційній війні завжди програє той, хто говорить правду: він обмежений правдою, брехун може нести все що завгодно». Однак, розслідування одного з антифейківських сайтів виявило, що ці слова не належать Шеклі, а ймовірно з'явилися у російському сегменті інтернету в березні 2014 р. (вже після смерті письменника) і після того часто використовувались російською пропагандою з ціллю заручитись підтримкою авторитету для підтвердження своєї тези «Захід і підтримувана ним Україна не гребують брехнею в інформаційній війні проти росії, яка за визначенням має слабші позиції, тому що завжди говорить правду». В реальності ж російська пропаганда змушена постійно підшукувати виправдання своїм діям в Україні перед власним населенням і світовою спільнотою, і це стає дедалі важче з ростом числа злочинів окупантів. Геббельсу приписують фразу «чим жахливіша брехня, тим охочіше в неї вірять» (хоча насправді це написав Гітлер у «Mein Kampf», звинувативши в такому підході євреїв і марксистів). Але саме цією настановою вочевидь керується сучасна російська пропаганда: вона будує все більш складну виправдальну аргументацію і видає все більш абсурдну інформацію про «звірства укронацистів» для того, щоб «затерти» жахливі реальні факти. Ефективність такого підходу сумнівна – занадто грубою брехнею починають обурюватися навіть власні російські так звані «воєнкори». Крім того, ефективність цієї тактики дуже знижують три фактори:

1) в наш час мобільної фото-відео техніки, інтернету й супутникового стеження практично неможливо повністю приховати масштабні злочини;

2) фейкові, підробні матеріали у більшості випадків викриваються за допомогою сучасних методів аналізу;

3) у відповідності з відомим принципом «леза Оккама», чим більш складно вибудованими стають російські пропагандистські «аргументи», тим більш вони непереконливі й нездатні конкурувати з простою та ясною реальністю.

Правді ж не потрібні складні виправдальні сентенції, їй не страшні антифейківські розвінчання, вона підвищує довіру до нас у світі, що автоматично знижує рівень довіри до інформації наших ворогів. Опора на міжнародне право теж веде до росту довіри й співчуття до нас з боку цивілізованого світу. Тому українцям в інформаційній війні вкрай важливо продумано ставитись до фактів і не допускати їх перекручування чи екстремального хейтингу навіть під впливом сильних емоцій. Українці, що постять неперевірені фейки, дискредитують свою країну, тим самим працюючи на ворога.

Вкінці слід зазначити, що опора на правду не відмінняє важливості тактичного дезінформування ворога у військових цілях.

Професіоналізм – дуже важлива умова для ефективності контрінформаційної боротьби. Між тим, в Україні приділяється недостатня увага цій проблемі. В той час, як в Росії на інформаційну війну працюють численні професійно підготовлені кадри, спеціально «заточені» на ці цілі ще з часів радянського КДБ, і використовуються найновіші психологічні технології впливу, український інформаційний спротив здійснюється в основному силами блогерів-ентузіастів. Назріла необхідність покращення ситуації принаймні у сфері професійної теоретичної розробки психологічних технологій інформаційного спротиву.

Креативний підхід. Ця вимога диктується тим, що у віртуальній війні, як і в реальній, йде постійне удосконалення технологій і стратегій для досягнення переваги над противником. І якщо для війни на полі бою розробляються нові креативні тактики, все досконаліші технології й види зброї, то в інформаційній війні для компенсації набагато потужнішого її фінансування противником та відпочатку

більш розвинутих можливостей її ведення, потрібно приділяти особливу увагу креативним, гнучким, оригінальним методам інформаційної боротьби. На практиці це часто виглядає так, що у мистецтві інформаційної війни, як і в будь-якому іншому мистецтві, зазвичай «як сказати» важливіше, ніж «що сказати», тобто дієву інформацію треба вміти ще більш дієво подати.

Цільова спрямованість контрінформаційної боротьби полягає в тому, що для ефективного результату вибір її методів повинен враховувати психологічні особливості цільової аудиторії. Наприклад, для мешканців країни-агресора ці методи вочевидь повинні бути іншими, ніж для громадян цивілізованого світу. Методи, орієнтовані на молодь, мають відрізнятися від розрахованих на літніх людей. З освіченим, інтелектуально розвиненим інтернетівським співрозмовником методи й сам стиль спілкування повинні відрізнятися від тих, що використовуються у спілкуванні з більш примітивним опонентом і т.п.

Розглянемо детальніше деякі методи боротьби з російськими психологічними операціями у кожній з трьох основних сфер, окреслених у попередній нашій статті:

1) *внутрішньо орієнтована інформаційна війна, розрахована на власну аудиторію;*

2) *зовнішньо орієнтована інформаційна війна, націлена на супротивника;*

3) *зовнішньо орієнтована інформаційна війна, націлена на решту світу.*

Слід зазначити, що такий поділ досить умовний, оскільки деякі з методів контрінформаційної боротьби можуть бути успішно застосовані зразу в кількох з вище перелічених сфер.

• З огляду на важливість опори на правду, зрозуміла необхідність **спростування російських пропагандистських фейків**. Це дарує ще й додатковий бонус, оскільки чим більш шокуючою була первинна брехня, тим більш негативним буде відношення до «фейкометів» після її розвінчання – зброя дезінформаторів обертається проти них самих. Приклад: російська пропагандистська теза «уничтожение россиянами гражданского населения на освобожденных территориях – фейк» була

проілюстрована «відеодоказом», на якому один з «мерців» ворухиться у своєму мішку для трупа, і супроводжувалась коментарями на кшталт: «стоит ли после этого верить рассказам укронацистов о Буче»? Яким буде ставлення до авторів цього «відеодоказу» довірливих західних обивателів, які з'ясуять, що їх обдурили: на відео не Україна, а протест екологічних активістів у Відні, що прикинулись мертвими, символізуючи жертв неправильної австрійської кліматичної політики? Такого роду антифейкові викриття здатні кардинально змінити відношення до тих, хто постить дезінформацію. Головне – щоб громадськість дізналася про це спростування (ось чому поширення антифейкової інформації таке важливе). Антифейкова боротьба ефективна не стільки для російського населення (яке в більшості своїй вже «пов'язане кров'ю» зі своєю владою й активно відторгає будь-яку викривальну інформацію), скільки **для боротьби з націленою на світову спільноту зовнішньо орієнтованою російською дезінформацією**.

Щодо методів **боротьби з внутрішньо орієнтованими російськими психологічними операціями**, то сучасні інтернет технології дають можливість безпосередньо втручатись в цю сферу, спілкуючись з росіянами онлайн. Однак, самообмануватись не варто: ефективність «роззомбовуючого впливу» мізерна. Оскільки психологічні захисти являють собою неусвідомлювані операції психіки, пробитися через них з прямою логічною аргументацією неможливо. «Надії на те, що ви переконаєте канонічного росіянина в тому, що анексія чужих територій – то соромно, а кордони країн повинні бути непорушними заради миру, близькі до нуля». Його точка зору «дає йому спокій... самоповагу й гордість, вона є наріжним каменем його життя та його Я-образу. А ви хочете це все забрати й замінити якоюсь убогою істиною? І що він з вашою істиною робитиме?» (Alter Ego (Василь Власюк), 07.06.2020).

• Але такі дискусії з росіянами, якщо вони професійно вибудовані, **працюють і на внутрішню українську аудиторію** (заряджаючи її оптимізмом), а головне –

ефективно впливають на зовнішню позаукраїнську аудиторію: пересічна законослухняна західна людина може побачити живе уособлення української ментальності та «руського мира», оцінити світосприйняття та аргументи обох сторін: з одного боку – апеляція до фактів і міжнародного права, з іншого – міфи, агресія й наполягання на «праві сильного». Така наочна демонстрація здатна ефективно руйнувати наївні переконання західного обивателя про «загадочну русську душу». Саме тому найбільш ефектні й переконливі онлайн-діалоги такого типу з росіянами

Натомість існують кілька більш

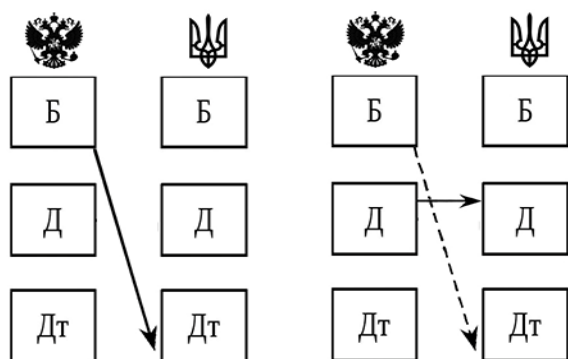

Рис. 1

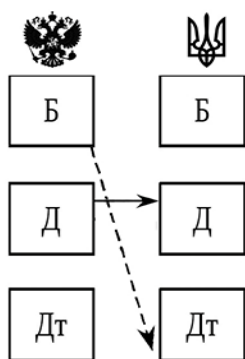

Рис. 2

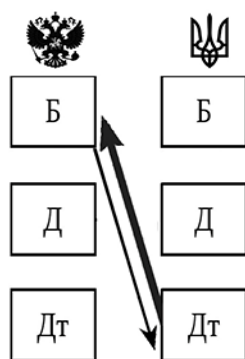

Рис. 3

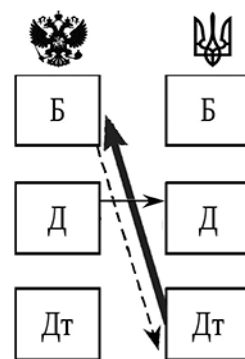

Рис. 4

конструктивних варіантів реакцій:

1) ігнорування трансакції опонента та продовження спілкування на рівні «Дорослий – Дорослий» (рис. 5), при цьому є незначна ймовірність, що опонент дослухається;

2) відповідь «Б – Д» на кшталт «Ти ж не дитина, тож поглянь на факти» – це частково маніпулятивна трансакція, яка ставить опонента в «позицію знизу» (рис. 6);

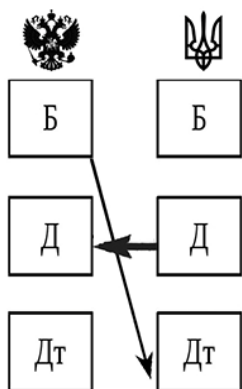

Рис. 5

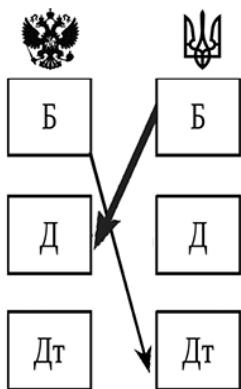

Рис. 6

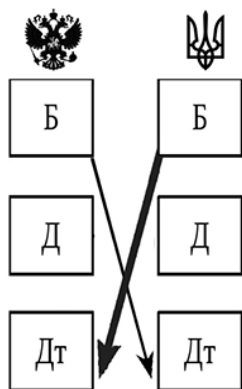

Рис. 7

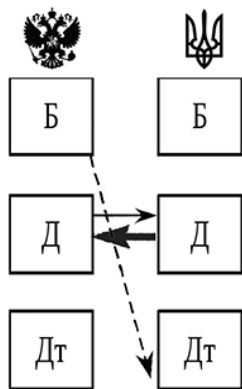

Рис. 8

варто перекладати іноземними мовами й поширювати.

• Щодо згадуваного у першій частині **намагання росіян домінувати в онлайн дискусії** шляхом прямої прибудови «з позиції зверху» – з субособистості «Батько» до субособистості «Дитина» («Типи трансакцій», 22.02.2016) або маніпулятивного заштовхування українського опонента в позицію «винуватої Дитини» (рис. 1, 2): в такій ситуації не можна рефлексивно відповідати паралельною трансакцією, виправдовуючись на рівні «Дитина – Батько» (рис. 3, 4).

3) відповідь на агресивний «наїзд»

опонента аналогічною трансакцією «Б – Дт» (рис. 7), така перехресна трансакція – шлях до конфлікту (можливо, це і є вашою метою);

4) якщо опонент не «тисне», а лише маніпулює, і є надія, що він здатен дослухатись, можна спробувати класичний антиманіпулятивний метод: повідомити опоненту, що розумієте його маніпуляцію й запропонувати рівне спілкування «Д – Д» (рис. 8).

Крім того, попри психологічні захисти російського зазомбованого обивателя, існують спеціальні можливості їх зламу або обходу. Розглянемо деякі з них.

- Комплекс стратегій, націлених на розхитування й злам психологічних захистів, можна об'єднати назвою **«бойове психологічне айкідо»**. На відміну від технології «психологічного айкідо», запропонованого у свій час психотерапевтом М.Ю. Литваком, **«бойове психологічне айкідо»** спрямоване не на налагоджування безконфліктного спілкування, а на пошук і враження слабких сторін опонента, які часто є оборотною стороною того, що сам він вважає своєю силою.

- *Один з варіантів бойового психологічного айкідо можна було б назвати «знищенням мурашиної королеви».*

Це вплив на таку «больову точку» російської ментальності як славнозвісна «єдність народу» з майже одностайною підтримкою влади. Насправді це прояв колективної «мурашиної психології», що компенсує соціальну інфантильність на рівні індивіда. І так само, як смерть «мурашиної королеви» в природі дезорганізує весь мурашник, руйнування авторитету російської верховної влади дезорганізує «мурашник російського суспільства». Один з найдієвіших способів для цього – висміювання. Пересічний росіянин готовий до того, що його будуть ненавидіти й боятись, але до того, що над його країною і його верховним ідолом будуть реготати – не готовий: його звичний світ починає сипатись. Звертання до совісті агресивного росіянина з позиції жертви лише заохотить його – набагато ефективнішим буде спілкування з позиції «прибудова зверху» («Типи трансакцій», 22.02.2016) з поблажливо-насмішкуватим ставленням до його «царя». «Президент» в російському суспільстві – то своєрідний гібрид монарха й кримінального «пахана», тому висміювання знищує його авторитет так само, як безкарні знущання над «паханом» знищують його статус в кримінальній ієрархії. Психологічний механізм такого впливу наступний: в ході систематичної дискредитації «царя» психіка його російського фаната, рятуючись від цього травмуючого впливу, спочатку почне дистанціюватись від самого «царя» як причини дискомфорту, а потім може

увімкнутись так зване *зміщення* з переносом на нього агресії. Але така дискредитація стане дієвою лише тоді, коли вона буде а) повторюваною й масованою; б) оригінальною й інтригуючою; в) лаконічною (щоб проникнути у свідомість ще до того, як буде заблокована психологічним захистом). Це можуть бути, наприклад, анекдоти, афористичні вислови, сатиричні відеоролики, пісні, пародійні озвучки фрагментів відомих фільмів чи анімаційних роликів. Ідеально підходять карикатури й демомотиватори, які охоплюються зразу єдиним поглядом, синтетично.

- **«Десакралізація»** – *інший варіант цього ж комплексу стратегій. Він націлений на руйнування недоторканих міфів російського суспільства, що автоматично руйнує «російську картину світу».*

Один з таких міфів – «Россия спасла мир от фашизма, поэтому русские – генетические антифашисты» є для канонічного росіянина виправданням будь-яких дій його країни. Для розвінчання цього міфу можна, наприклад, озвучити приховувану в росії інформацію про спільний з Гітлером напад СРСР на Польщу або слова їхнього «фюрера» про необхідність «окончательного решения украинского вопроса» – буквального аналогу слів Гітлера про «окончательное решение еврейского вопроса» – все це може заронити в голову російського опонента думку про ідентичність гітлерівського й російського фашизмів. *Інші теми, до яких теж може бути застосована десакралізація:* «Русские национальные герои», «россия всегда побеждала», «Украину придумал Ленин» тощо.

- *Набагато креативніший варіант десакралізації можна було б назвати «шоковим сюрпризом».* Його можна описати так: на першому етапі («закидання наживки») опоненту пропонується інформація, яка, очевидно, не викличе його спротиву, на другому етапі («кльов») опонент демонструє своє прийняття, на третьому етапі («підсікання») інформація раптово постає в зовсім іншому, шокуючому для нього світлі. Ось приклад успішного застосування такої техніки (@IvanDrygalo, 14.08.2024): український блогер спілкується з російською запутінською фанаткою, описуючи певну людину: «Этот человек пришел к власти благодаря предыдущему руководителю

государства. Он был человеком года по версии журнала «Time». Этот человек организовал Олимпиаду, на которой его страна заняла первое место. Он аннексировал часть чужой территории, и за присоединение проголосовало 98% ее граждан. Он напал на страну, не объявляя войну. Этот человек любил девушек гимнастического телосложения. Он небольшого роста и...». Росіянка посміхається, демонструючи задоволення, перебиває й говорить, що обожає Путіна. На що блогер відповідає: «При чем здесь Путин? Я говорил сейчас о Гитлере и Еве Браун». Німа сцена...

Стратегія *десакралізації* вимагає широкої ерудиції з готовністю надати документальні підтвердження своєї правоти, вміння переконувати й «тримати удар», чутливості до віддалених асоціацій.

• *Інші дві близьких стратегії можна було б назвати «віддзеркалюванням» і «перевертанням».*

Обидві вони є способами зіштовхування російського опонента, зануреного у світ міфів, з реальністю. Завдяки свої парадоксальності, вони раптово «заморожують» захисні механізми психіки, іноді навіть створюючи свого роду ефект катарсису. *Віддзеркалювання* демонструє опонентові, як він реально виглядає очима інших. *Перевертання* змінює полярність при розгляді проблеми, змушуючи опонента побачити її з протилежного полюсу. Ось реальний приклад синтетичного використання віддзеркалювання й перевертання проти російського блогера-маніпулятора (де Р – росіянин, У - українець) («Зачем Украина напала на Россию?», 12.06.2024):

Р – Как вы думаете, зачем Украина напала на россию? Это же самоубийство Украины

У – Как зачем? Чтобы Россия в НАТО не вступила, чтоб декоммунизацию не делала

Р – Так Россия и не собиралась в НАТО

У – Как это не собиралась? Загуглите «когда россия просилась в НАТО?»

Р – Мы просто делали запрос, нам отказали

У – А зачем вы делали запрос?

Р – Ну, наверно, хотели подружиться

У – С кем, с НАТО?! А вы Украину об этом спросили?...

• *Ще один варіант «бойового психологічного айкідо» - «використання зброї супротивника проти нього самого».* Так, у попередній статті описувався використовуваний російською пропагандою *метод апеляції до авторитетів*. Ним можна креативно скористатись, обернувши проти агресора. Тільки використовувати треба не фейкові цитати, як це робить росія, а доказові посилання на авторитетні джерела. Приклад – відео ролик на YouTube («Переход к новому нацизму. Предсказание Карла Юнга о россии», 17.06.2024), де у грамотно прокоментованому інтерв'ю Карла Юнга, яке від дав швейцарській газеті після закінчення Другої Світової, пояснюється, чому в майбутньому саме росія найімовірніше може стати аналогом Третього Рейху. *Стратегія може бути орієнтована також і на зовнішню аудиторію.*

• *Якісно інша стратегія, націлена не на злам, а на обхід захисних механізмів, може бути названа «психологічним серфінгом», оскільки тут, подібно серфінгісту, треба «ковзати» по самій поверхні психіки, не занурюючись до рівня психологічних захистів.*

Суть її в тому, щоб без агресії спілкуватись з російським опонентом на відсторонені «житейські» теми, дистанціюючись від війни (опонент, як правило, радо згоджується на це). Це може бути розмова про дітей, побутові матеріальні проблеми й перспективи на майбутнє тощо з непомітним підведенням опонента до самостійного висновку про згубну особисто для нього та його рідних націленість його влади на продовження війни. Однак ця стратегія працює лише з тими мешканцями країни-окупанта, які хоч в мінімальній мірі налаштовані слухати. Вона вимагає психологічної майстерності, гнучкості, вміння імпровізувати, емоційної стійкості та навіть деяких акторських здібностей.

• *Ще один, універсальний метод контрінформаційної боротьби, ефективний у різних сферах інформаційної війни, можна було б назвати «бліц есеїстикою».*

Це лаконічний аналіз ситуацій на фронті, в тилу, в українському суспільстві й за кордоном з аргументованими висновками щодо найвірогідніших перспектив. Якщо аналіз проводиться доказово й креативно, його слухають навіть вороги, й мимовільні

сумніви закрадаються в їхні душі... Бліц есеїстика може бути й квазінауковою, розбавленою інтернет-жаргоном і гумором – в такому вигляді вона ще вірогідніше прослизне повз психологічні захисти опонентів. Майстром такого жанру був вже покійний видатний український публіцист «Горький Лук» (псевдонім Святослава Стьопкіна). Віртуозне володіння словом, креативність і почуття гумору в поєднанні з філософською аналітикою зробили його справжнім українським інформаційним спецназом (агресор відразу ж зрозумів його небезпеку для себе – російським судом він був заарештований заочно). Створений ним сатиричний блог «Журнал нОучной мысли», де він препарував «руській мір», швидко вийшов у топ, збираючи рекордну кількість переглядів і коментарів, в тому числі представників країни-агресора. Дописи блогу, де сам Gogky Look виступав як професор «катедри», а читачі — як кадети, були переповнені своєрідним жаргоном, а нерідко й обценною лексикою. Контрінформаційному спротиву дуже допомогло б перевидання хоча б однієї його книги (наприклад, «нОука от Горького Лука: сборник лекцій по кацаповедению». Харків, Vivat Publishing, 2015, яка була розкуплена по інтернету ще до появи у книжкових крамницях). Переклад і поширення його робіт дуже посприяло б прихильності до нас світової спільноти.

• У першій частині згадувалось використання ворогом стратегії «**посилання на езотериків**», яка цінна тим, що через інтерес до паранормального може діяти на широкі верстви населення. Україною вона теж може бути використана після деякого вдосконалення. Більшу опору необхідно робити на інтерпретацію передбачень езотериків, оскільки вони зазвичай туманні й допускають різні трактовки. Це не протирічить принципу опори на правду, оскільки мова йде не про трактування реальних фактів, а про інтерпретацію «пророцтв», свого роду казок, і обертати їх на свою користь – наше право. Практично це «фантазія на тему», яка вимагає креативності й розвинутого асоціативного мислення. Для прикладу спробуймо пофантазувати, як могла б виглядати інтерпретація відомого пророчого катрену Нострадамуса,

присвяченого 2024 року («Останнє пророцтво Нострадамуса», 24.09.2017):

«Тірренське море, Океан під охороною Великого Нептуна і його тризубів-солдат».

«Про що йдеться? Чому «океан під охороною», якщо Тірренське море далеко від природних перепон чи проток, що могли б бути форпостами для охорони океану? І від кого взагалі знадобилось охороняти океан? Все стає зрозумілим, якщо згадати, що це море отримало свою назву від тірренців (так греки називали етрусків), які прийшли сюди з причорноморських степів Малої Азії. Отже у назві «Тірренське море» може бути зашифрована вказівка на зовсім інше море – Чорне, в південно-західній частині якого протока Босфор відкриває шлях до Атлантичного океану. А вихід до океану у 2024 році знадобилось охороняти від Чорноморського флоту Росії з його крилатими ракетами. Про тризубів-солдат і пояснювати не треба, якщо врахувати, у солдатів якої країни сьогодні кокарди й шеврони з тризубом. А Нептун? Може варто згадати, як називалась українська ракета, що потопила флагман цього флоту, з чого й почалось його масове нищення?»

• Також у першій частині говорилось про стратегію **ігрового програмування**, яка може бути реалізована росією через комп'ютерні ігри і здатна ефективно вплинути на її молодих громадян призовного віку, найбільш цікавих для пропаганди. Прошло зовсім небагато часу від написання першої частини, як життя надало блискучий доказ дієвості цієї стратегії. Але вже застосованої... українською стороною - «на випередження». Я говорю про потужний контрінформаційний і збуджуючий увагу до нашої країни ефект, спричинений виходом нової частини популярної гри від українських розробників «S.T.A.L.K.E.R 2» («Чому від S.T.A.L.K.E.R. 2 у росіян так палає, коли гра підкорила весь світ?», 04.12.2024). Гра, з одного боку, почала буквально рвати на шмаття російську геймерську спільноту, а з іншого – збудила величезну увагу до цього українського продукту (а через нього й до самої України) від геймерів решти світу. Мало того, що гра швидко вийшла у топ світових комп'ютерних ігор, продемонструвавши професіоналізм українських спеціалістів і

болюче вдаривши по неадекватно завищеній самооцінці росіян, які вважали себе мало не світовою елітою в цій галузі, перебуваючи в полоні міфу про «примитивних окраинских селянок», яких взагалі не розглядали як конкурентів. Тут важливо ще й те, що гра повністю україномовна, побудована на сучасних українських реаліях, українському музичному супроводі, фольклорі, символіці й україномовному сленгу, а також на стьобі над пихатими «старшими братами» (до чого більшість «мишебратьєв» виявились зовсім не готовою). Додаткову «перчинку» додала афішована інформація про те, що частина коштів від реалізації гри йде на підтримку ЗСУ. Цікаво також спостерігати своєрідну протирічиву амбівалентність реакцій російських геймерів на гру: з одного боку, вони з усіх сил намагаються довести, що гра нецікава, примітивна й неякісно зроблена, а з іншого, - в ультимативній формі вимагають її російської адаптації, погрожуючи всілякими

карами розробникам, якщо вони цього не зроблять.

- Стосовно *внутрішньо орієнтованої контрінформаційної війни*, варто відмітити величезне значення інформаційної, свого роду психотерапевтичної підтримки власного населення. Варто лише пам'ятати, що «установку на оптимізм» треба чергувати з тверезою інформацією – щоб не потрапити в пастку «ефекту Арестовича».

- Не слід забувати також і про фантастичну дієвість засобів мистецтва в інформаційній війні. Література, поезія, пісенно-музична творчість, живопис, графіка, театр, кіно могутньо впливають і на власних громадян, і на громадян країни-агресора, і на решту світу. Для прикладу на рис. 9, 10 наведено два графічних плакати автора статті на тему російсько-української війни, які експонувались на проукраїнській акції в Австрії і несли на антиросійському мітингу в Белграді – в країнах, не надто прихильних до України.

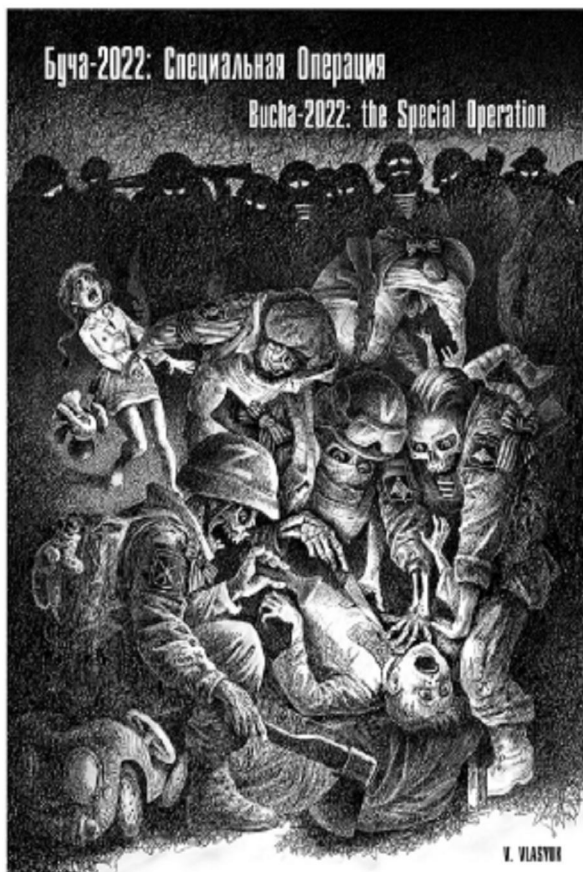

Рис. 9. «СВОБОДИТЕЛЬ». Плакат з графічного циклу «Українські капричос» (автор – Василь Власюк). Це творча ремінісценція роботи Броніслава Лінке з його циклу „Kamienie krzyżca”, присвяченого 2-й Світовій

Рис. 10. «Буца-2022. Спеціальна Операція». Плакат з графічного циклу «Українські капричос» (автор – Василь Власюк) візуально відтворює реакцію автора на жахи російської окупації в містечку Буца під Києвом

Висновки. На основі проведеного у попередній статті дослідження стратегій психологічної війни Росії проти України було проаналізовано літературу, текстові та відеоматеріали з Інтернету щодо протидії ворожим методам впливу та маніпулятивним технологіям. Особливу увагу було приділено креативним методам ведення контрінформаційної війни, які можуть нівелювати перевагу противника в цій сфері. В результаті були вироблені рекомендації щодо ефективних стратегій протидії психологічним операціям агресора.

В умовах відпочатку нерівноцінних з агресором можливостей ведення інформаційної війни асиметрична інформаційна відповідь – реальна можливість успішно протистояти йому. Використання проти супротивника креативних стратегій у поєднанні з психологічним професіоналізмом, впливом на найбільш вразливі точки його пропаганди і використанням його сили проти нього самого дозволить розробити ефективні методи ведення контрінформаційної війни.

Список використаних джерел

1. OmTV UA. Зачем Украина напала на Россию? https://www.youtube.com/shorts/x_CoN88lx9Q?t=6&feature=share (дата звернення – 02.01.2025).
2. Останнє пророцтво Нострадамуса <https://ukr.media/science/323443/> (дата звернення – 30.12.2024).
3. Переход к новому нацизму. Предсказание Карла Юнга о России, 1945 г. <https://www.youtube.com/shorts/7FB1IADxKBE?feature=share> (дата звернення - 02.01.2025).
4. Типи трансакцій <https://studfile.net/preview/5454979/page:7/> (дата звернення - 03.01.2025).
5. Чому від S.T.A.L.K.E.R. 2 у росіян так палає, коли гра підкорила весь світ? <https://www.youtube.com/watch?v=GHPtPd9P9sU> (дата звернення - 03.01.2025).
6. @IvanDrygalo https://www.youtube.com/shorts/LBNehV_LWTw?t=3&feature=share (дата звернення – 30.12.2024).
7. Alter Ego (Василь Власюк) Тріада «загадкової російської душі». Частина 3 <https://site.ua/vasiliy.vlasyuk/triada-zagadkovoyi-rosiiskoyi-dusi-castina-3-iyoeqj1> (дата звернення – 03.01.2025).
8. Martin C. Libicki, Senior Fellow. (Number 28, May 1995). What Is Information Warfare? Strategic Forum. https://web.archive.org/web/20170829010416/http://www.dodccrp.org/files/Libicki_What_Is.pdf (дата звернення - 03.01.2025).

References

1. OmTV UA. Zachem Ukrayna napala na Rossyiu? [OmTV UA. Why did Ukraine attack Russia?] https://www.youtube.com/shorts/x_CoN88lx9Q?t=6&feature=share (data zvernennia – 02.01.2025).
2. Ostannie prorotstvo Nostradamusa [Nostradamus' last prophecy] <https://ukr.media/science/323443/> (data zvernennia – 30.12.2024).
3. Perekhod k novomu natsyzmu. Predskazanye Karla Yunha o Rossyy, 1945 h. [The Transition to a New Nazism. Carl Jung's Prediction about Russia, 1945] <https://www.youtube.com/shorts/7FB1IADxKBE?feature=share> (data zvernennia – 02.01.2025).
4. Typy transaktsii [Transaction types] <https://studfile.net/preview/5454979/page:7/> (data zvernennia - 03.01.2025).
5. Chomu vid S.T.A.L.K.E.R. 2 u rosiian tak palaie, koly hra pidkoryla ves' svit? [Why are Russians so excited about S.T.A.L.K.E.R. 2 when the game has conquered the whole world?] <https://www.youtube.com/watch?v=GHPtPd9P9sU> (data zvernennia – 03.01.2025).
6. @IvanDrygalo https://www.youtube.com/shorts/LBNehV_LWTw?t=3&feature=share (data zvernennia – 30.12.2024).
7. Alter Ego (Vasyl Vlasiuk) Triada «zahadkovoi rosiiskoi dushi». Chastyna 3 [Alter Ego (Vasyl Vlasyuk) The Triad of the “Mysterious Russian Soul.” Part 3] <https://site.ua/vasiliy.vlasyuk/triada-zagadkovoyi-rosiiskoyi-dusi-castina-3-iyoeqj1> (data zvernennia – 03.01.2025).
8. Martin C. Libicki, Senior Fellow. (Number 28, May 1995). What Is Information Warfare? Strategic Forum. https://web.archive.org/web/20170829010416/http://www.dodccrp.org/files/Libicki_What_Is.pdf (data zvernennia – 03.01.2025).

Summary

CREATIVE METHODS IN THE COUNTERINFORMATION WAR: METHODS OF COUNTERING RUSSIA'S PSYCHOLOGICAL OPERATIONS

Vlasyuk V. Postgraduate Student at the Department of Psychology, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

Introduction. *The article focuses on methods of countering Russia's psychological operations, which were analysed in the previous part. Given the current military and political situation, this article, which will be freely available, will only consider the main strategic directions of such a struggle. Its methodology should be based on several fundamental principles, the expediency of which has been confirmed by practice: reliance on the truth and international law, professionalism, creativity, and targeted orientation (focus on a specific target group). The article proposes psychologically grounded strategies of counterinformation warfare that we consider to be the most effective, including those that take into account the weaknesses of enemy propaganda or allow turning the enemy's strength against itself.*

Purpose *is development of strategic directions for effective counteraction to Russia's psychological operations in the information war against Ukraine based on the analysis of methods used by the enemy.*

Methods – *analysis of literature sources, text and video materials from the Internet, systematisation, structuring and generalisation of the results.*

Originality. *In the information war with Russia, Ukraine has been in a weaker position from the very beginning due to its lower financial capabilities and less developed network of information influence. This imbalance can only be compensated for by asymmetric methods - flexible, creative approaches, impacting the pain points of enemy propaganda and using the enemy's strength and strategies against it. Combined with psychological professionalism, this will allow us to develop effective methods of counterinformation warfare.*

Conclusion. *Given the inherently unequal capabilities of Russia and Ukraine in the information war, an asymmetric response to the aggressor is a real possibility of successful counteraction.. The use of creative strategies against the enemy, combined with psychological professionalism, influence on the most vulnerable points of his propaganda and the use of his own weapons against him, will allow us to effectively counter his psychological operations.*

Keywords: *information warfare; psychological operations; propaganda; manipulation; methods of psychological influence, disinformation.*

Дата надходження рукопису/Date of receipt of the manuscript: 02.01.25.

Дата прийняття рукопису/Date of acceptance of the manuscript: 11.02.25.

© 2025. This work is under an open license CC BY-NC 4.0.